

אתגרי המשק:

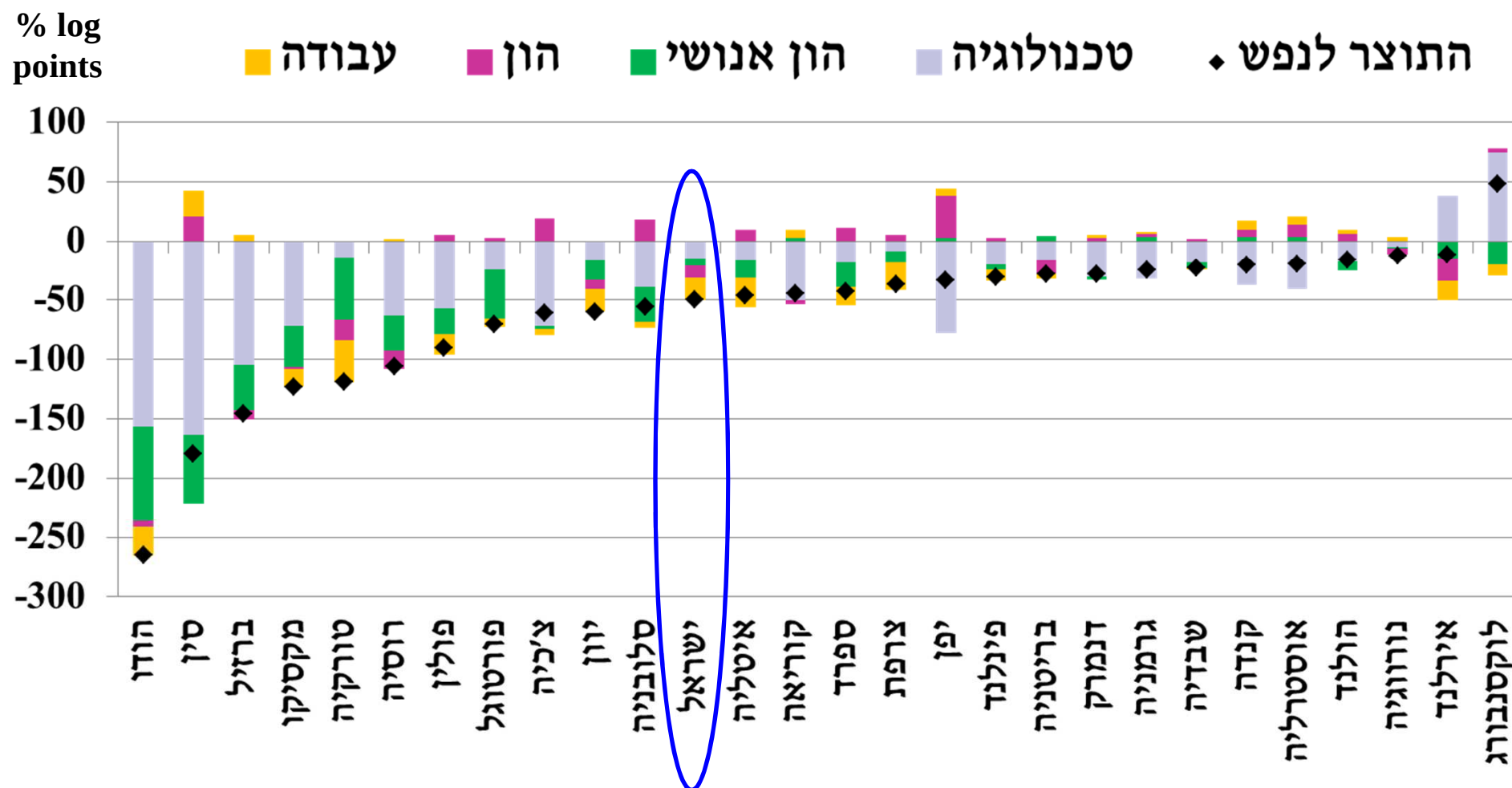
תמונת מצב אסטרטגית

**יום עיון בנושא: "ישראל - מאין ולאן" –
דילוגים בין עבר לעתיד**

ד"ר קרנית פלוג, נגידת בנק ישראל

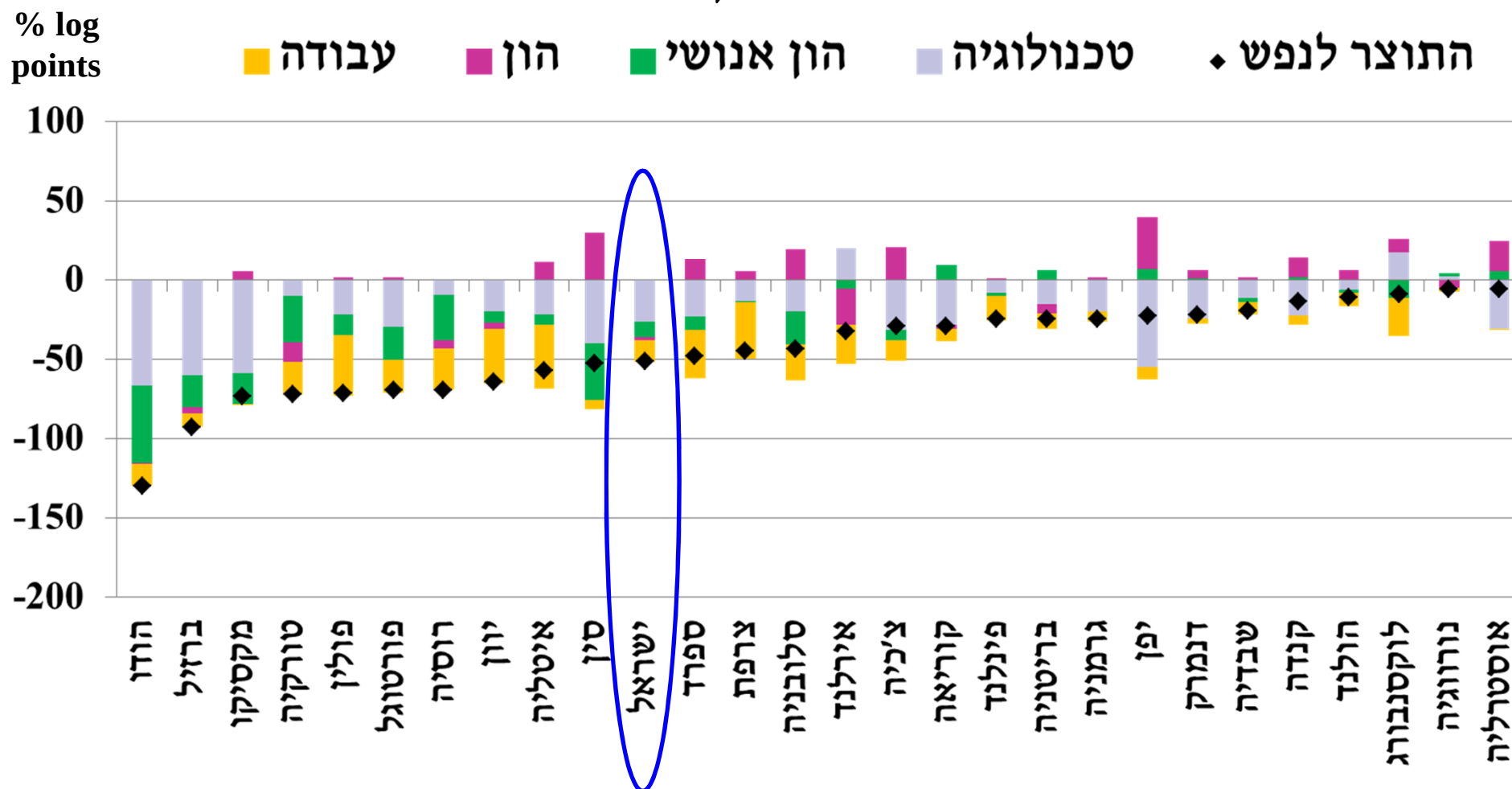
17 בפברואר 2014

התוצר לנפש ביחס לתוצר לנפש בארה"ב (2011)

התוצר לנפש ביחס לתוצר לנפש בארה"ב (2060)

ישראל צפויה להידרדר 4 מקומות בדירוג היחסי*

* על בסיס ההנחה כי מגמת המדיניות תמשך כפי שהיא

המקור: OECD Looking to 2060: Long-term global growth prospects, 2012

מגמות ואילוצים

דמוגרפיה:

1

☐ הזדקנות האוכלוסייה

☐ שינוי הרכב מגזרי

מצב גאו-פוליטי

2

משילות, יעילות סקטור ציבורי

3

הוצאה ציבורית, מיסוי וחוב

4

סביבה עולמית משתנה (ומאתגרת)

5

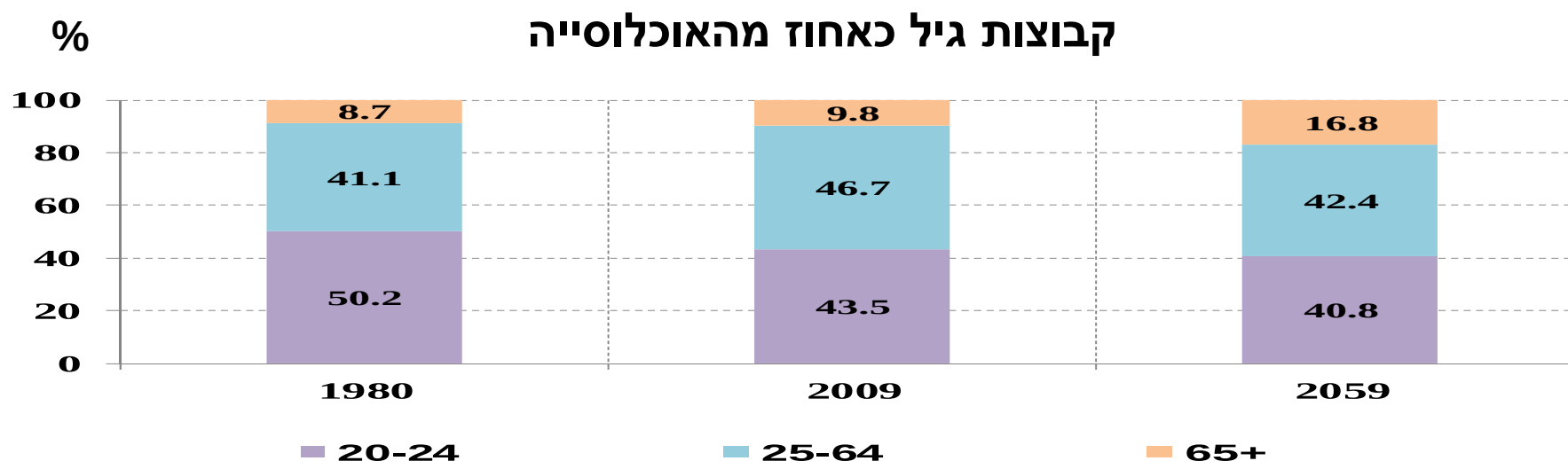
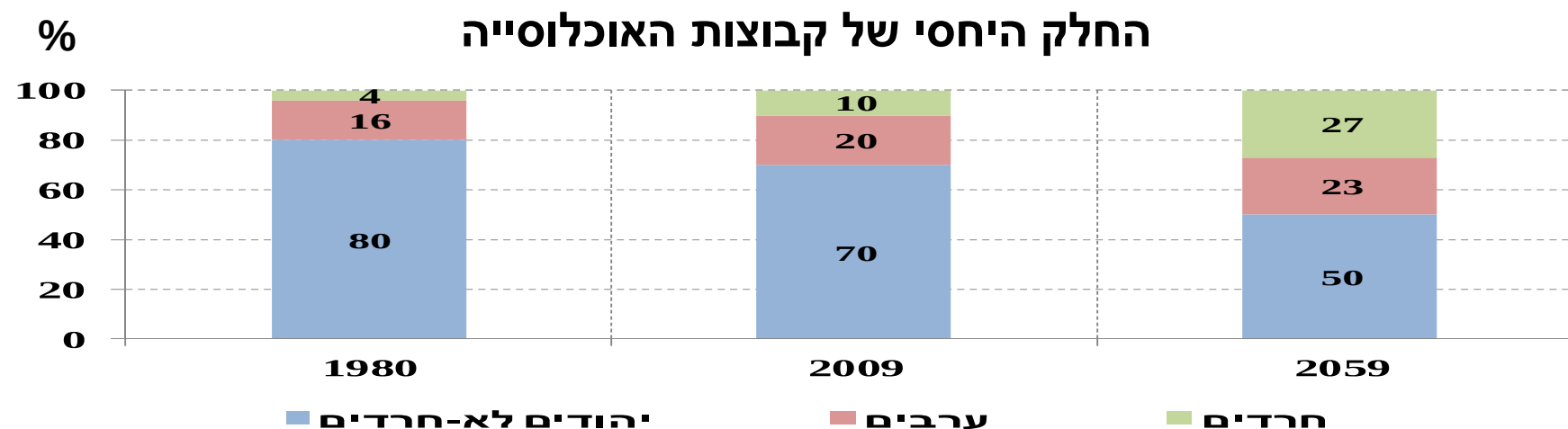

ניתוח מגמות

שינוי דמוגרפי

הסתכלות קדימה - המגמות הצפויות בדמוגרפיה

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

מה הן ההשלכות?

תעסוקה, פריון, צמיחה והון אנושי

בעיות מבניות בשוק העבודה

שיעורי התעסוקה הנמוכים של גברים חרדים ונשים ערביות.

1

אי מיצוי הכישורים/פוטנציאל של מועסקים.

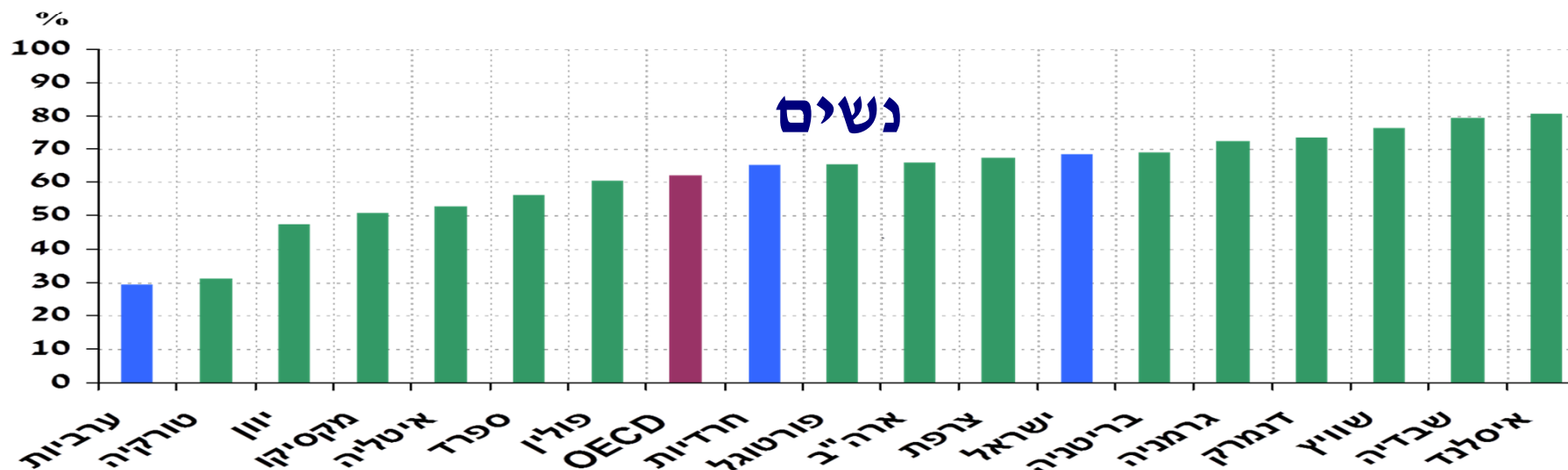
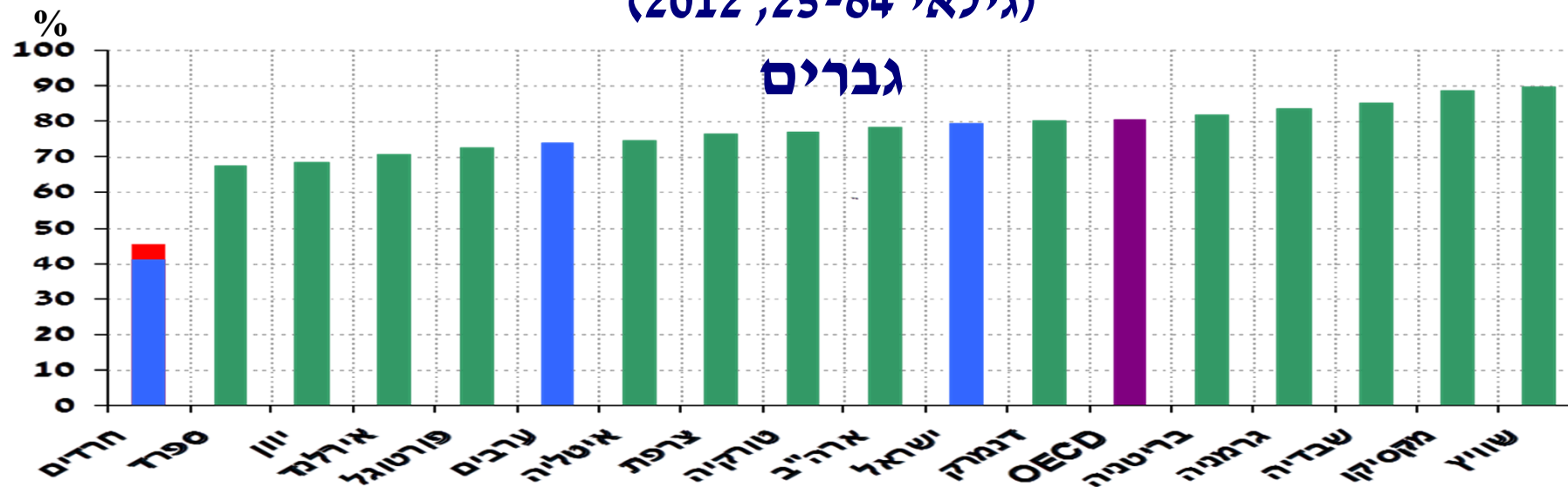
2

הון אנושי ופריון נמוך.

3

שיעורי התעסוקה בהשוואה בינלאומית

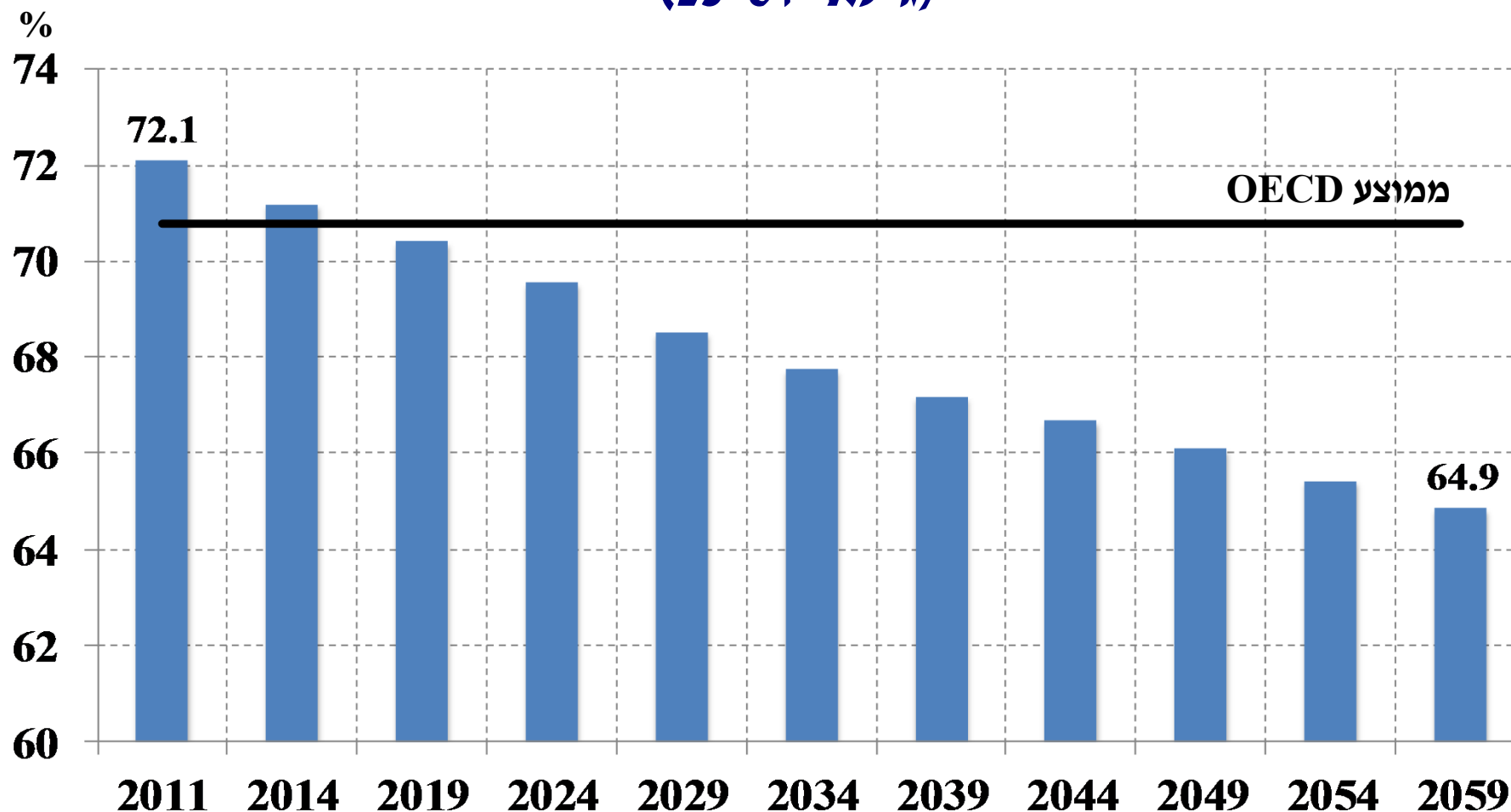
(גילאי 25-64, 2012)

* נתוני התעסוקה של גברים חרדים המוצגים בכחול מחושבים לפי מתודולוגיית הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. התוספת באדום מייצגת את חישוב תעסוקת הגברים החרדים לפי מתודולוגיית המועצה הלאומית לכלכלה.

המקור: נתוני ישראל – הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נתונים בינלאומיים - OECD

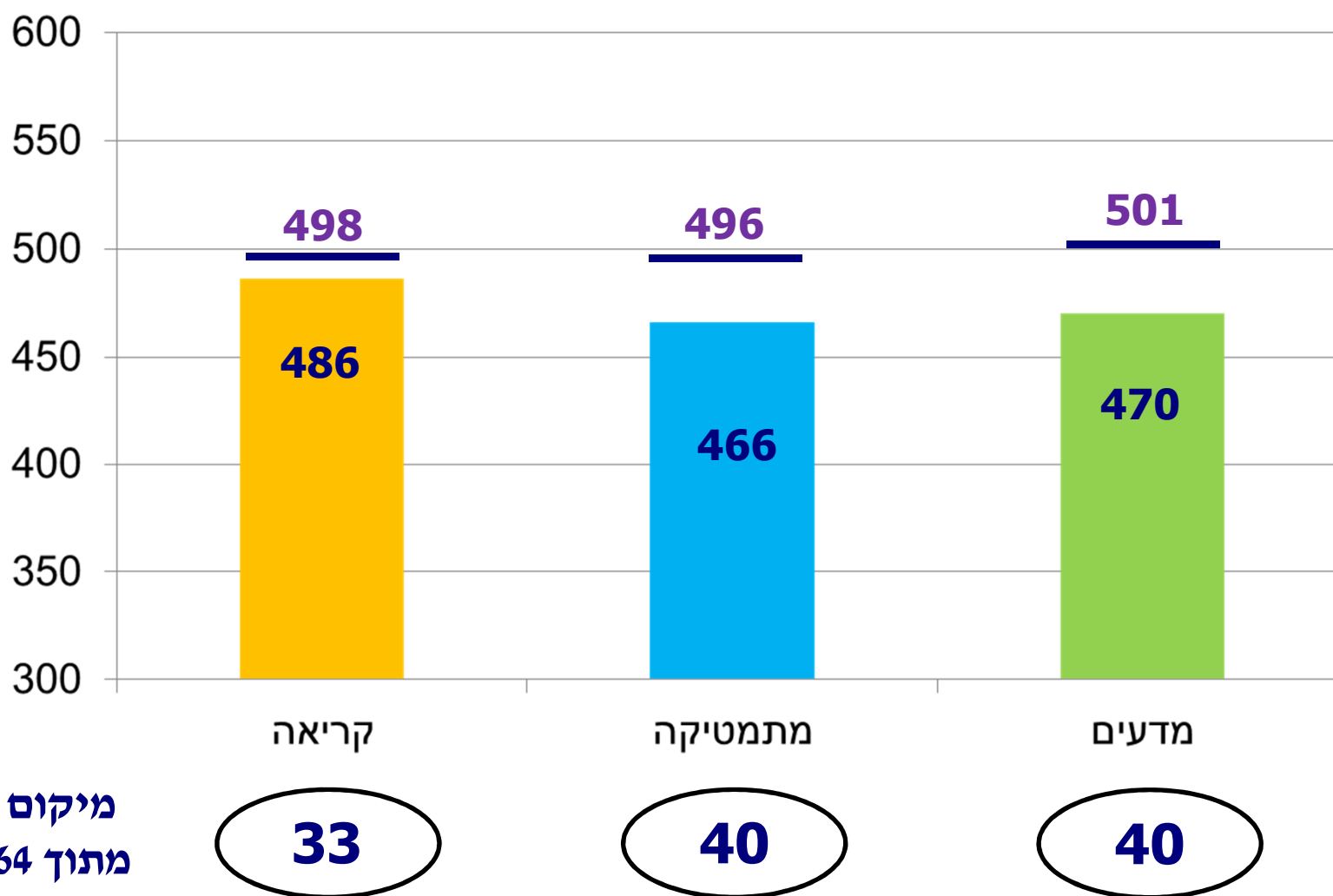
ההשפעה "הנקייה" של הדמוגרפיה על שיעור התעסוקה* (גילאי 25-64)

* נתוני סקר כח אדם הישן. תחת הנחה ששיעורי התעסוקה יישארו קבועים לכל קבוצת גיל, מגדר ומגזר. שיעורי התעסוקה ב-2013 לפי סכ"א החדש הם 74.5%.

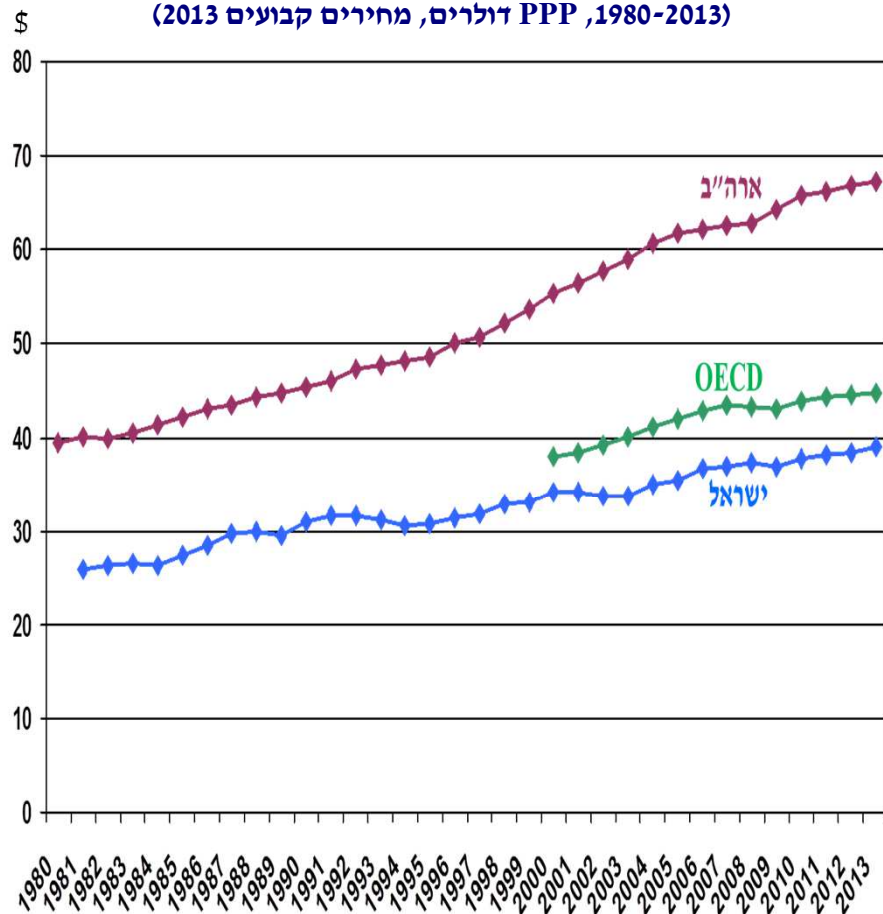
מקור: תחזית הדמוגרפיה הבינונית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

הישגי ישראל מול ממוצע ה-OECD באוריינות קריאה, מתמטיקה ומדעים בפיזה 2012

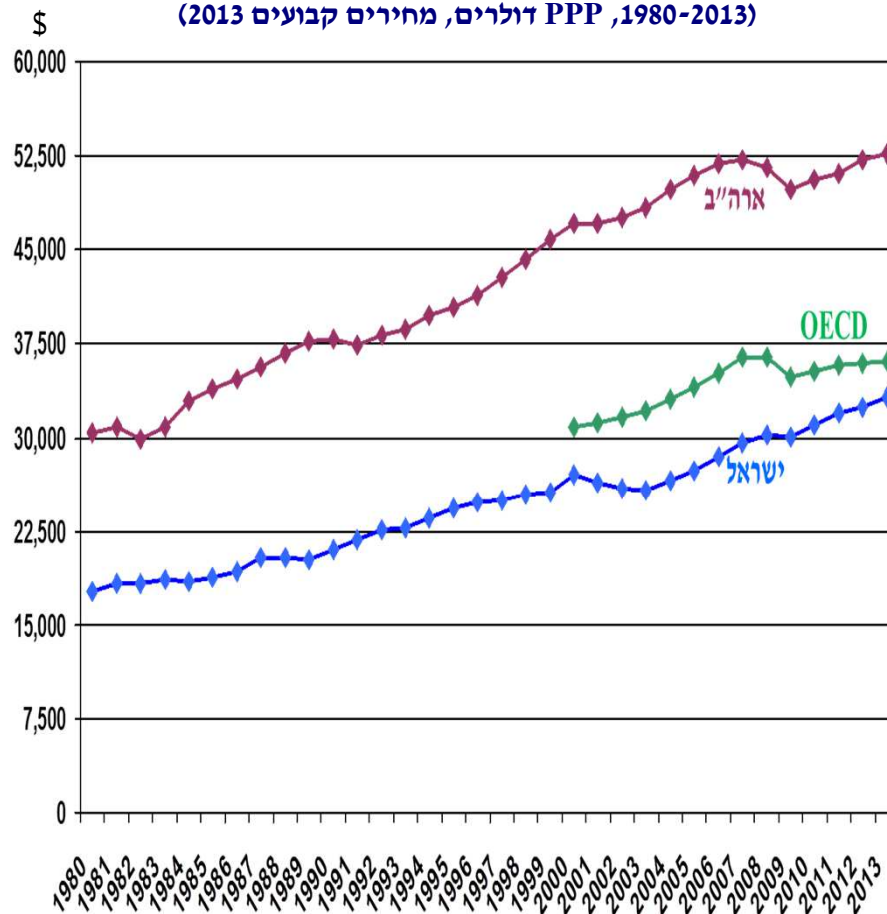

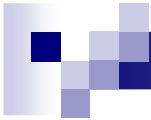
התוצר לשעת עבודה והתוצר לנפש בהשוואה בין-לאומית (1980-2013, PPP דולרים, מחירים קבועים 2013)

התוצר לשעת עבודה בהשוואה בין-לאומית
(1980-2013, PPP דולרים, מחירים קבועים 2013)

התוצר לנפש בהשוואה בין-לאומית
(1980-2013, PPP דולרים, מחירים קבועים 2013)

אתגרים לצמיחה

- 1 האוכלוסייה בגיל העבודה צפויה לגדול בממוצע ב-1.2% לשנה בשנים הקרובות (ולא ב-2.2% כפי שהיה בשנים האחרונות).
- 2 האוכלוסייה ששעורי התעסוקה שלה גבוהים צפויה לגדול בשיעור נמוך עוד יותר.
- 3 שילוב שתי המגמות צפוי לגרוע 1.3 נקודות אחוז מקצב הצמיחה השנתי.
- 4 כניסת אוכלוסיות ללא הון אנושי מתאים צפויה להוריד את הפריזון לעובד.

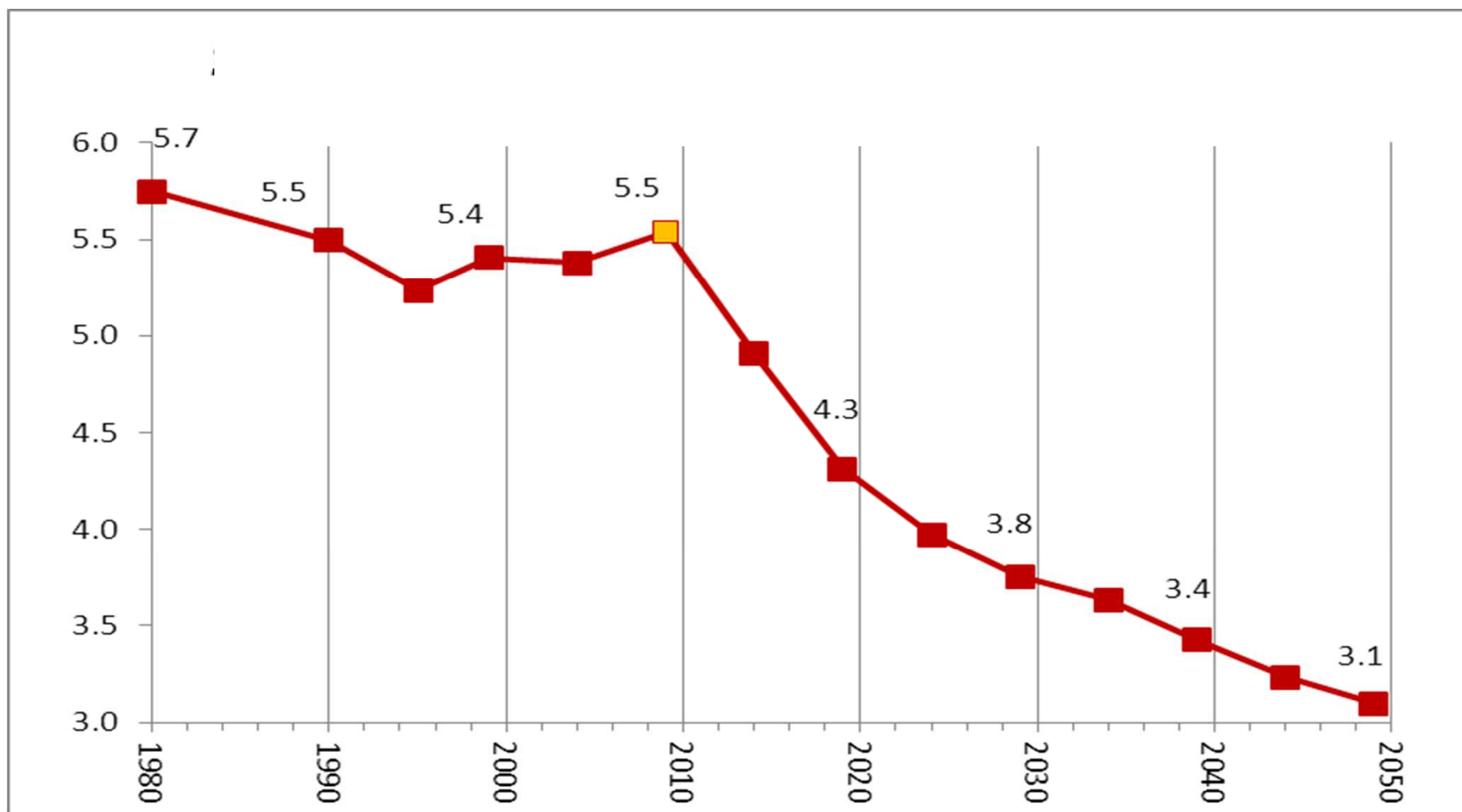
הזדקנות האוכלוסייה ועליה בתוחלת החיים

היחס בין האוכלוסייה בגיל העבודה לאוכלוסייה המבוגרת צפוי לרדת

(האוכלוסייה בגילאי 20-64 חלקי האוכלוסייה בגילאי +65)

מקור: דוח הוועדה לבחינת דרכים לשמירה על האיתנות הפיננסית של המוסד לביטוח לאומי

ההוצאות הציבוריות לאור ההשפעות הדמוגרפיות

1 חיסכון פנסיוני:

לאור המגמות הדמוגרפיות היקף ההוצאה הציבורית על קיצבאות זיקנה צפוי לעלות. על מנת לשמור על רמה דומה של קצבאות זקנה, ממוצע שיעור ההפרשות של עובדים לטובת מימון קצבאות זקנה בשנת 2029 יצטרך להיות גבוה בכ-44% ביחס לשנת 2009.**

2 הוצאות בריאות:

המגמות הדמוגרפיות צפויות להביא לגידול בצורך בתשתיות פיזיות ובכוח אדם. כדי לספק את שירותי הבריאות ברמה הנוכחית, יצריך השוני בהרכב הגילאים גידול של ההוצאה הציבורית על בריאות בכ-0.5 אחוז תוצר בשנת 2029 ביחס לשנת 2009, ובכ-0.4 אחוזי תוצר נוספים בשנת 2059*.

3 סיעוד:

העלייה בתוחלת החיים צפויה להוביל לעליה במספר הקשישים ולעליה ביחס התלות. בשל כך, ההוצאה הציבורית על קצבאות הסיעוד תצטרך לגדול מכ-0.5 אחוז תוצר בשנת 2009 לכ-1.1 אחוז תוצר בשנת 2059*.

מקור:

*גבע. א, "השינויים הדמוגרפיים והשלכותיהם על ההוצאה הציבורית", משרד האוצר; תחת ההנחה שרכיבי ההוצאה הציבורית צפויים לגדול בקצב צמיחת התוצר לנפש
**הוועדה לבחינת דרכים לשמירה על האיתנות הפיננסית. המוסד לביטוח לאומי.

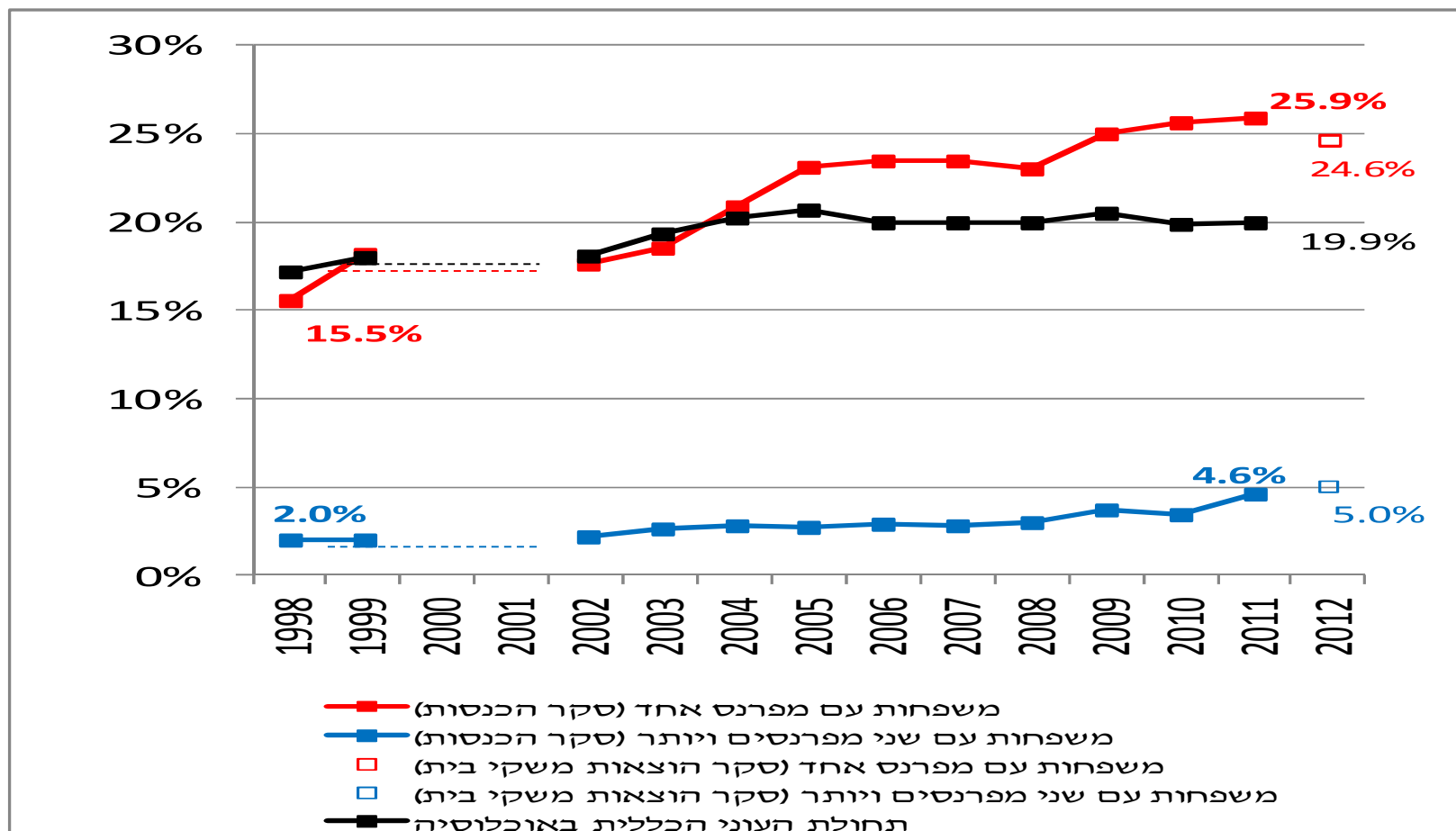

עוני ואי-שוויון

תחולת העוני של משפחות לפי מספר מפרנסים

תחולת העוני של משפחות עם מפרנס אחד, שני מפרנסים ויותר ותחולת העוני בכלל האוכלוסייה

*הנתונים עד 2011 לקוחים מתוך סקר הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ונתוני 2012 לקוחים מסקר הוצאות משקי בית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

** הנתונים כוללים את אוכלוסיית מזרח ירושלים ולכן השנים 2000,2001 חסרות.
מקור: נתוני הביטוח הלאומי.

סיכום ביניים

❖ לנכח אתגרי המשק שהוזכרו, יהיה צורך להגדיל את ההוצאה על השירותים הציבוריים (כגון: חינוך, בריאות, רווחה ותשתיות) ולו רק כדי לשמור על הרמה הקיימת.

❖ הגדלת השירותים הציבוריים במקביל להפחתת החוב הציבורי, תחייב עליה בתקבולי המסים.

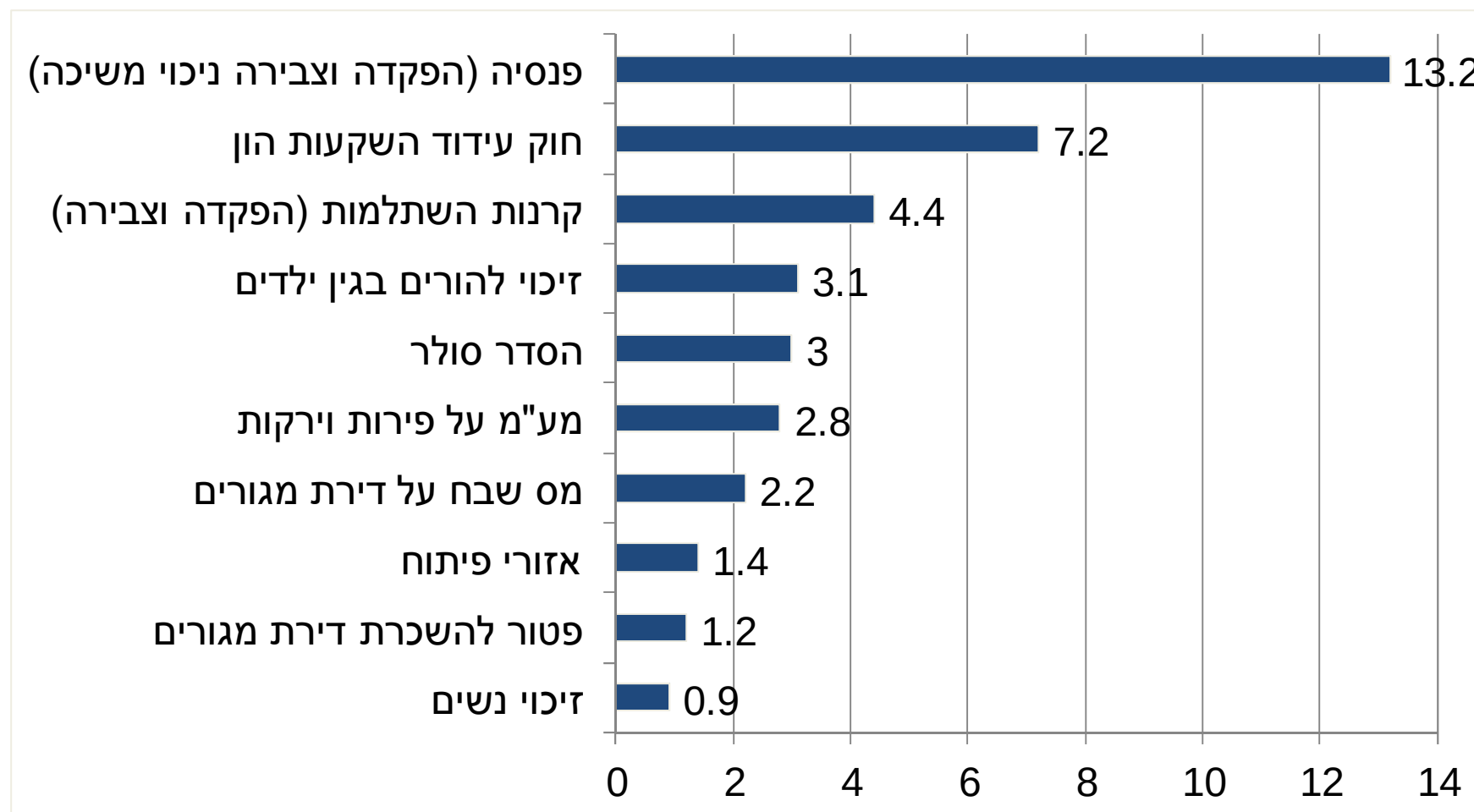
❖ הגדלת תקבולי המסים יכולה להתבצע במספר דרכים:

1. העלאת שיעור המס.
2. צמצום פטורים והטבות מס.
3. צמצום הכלכלה הבלתי-מדווחת (העמקת גבייה).

אומדני מנהל הכנסות המדינה

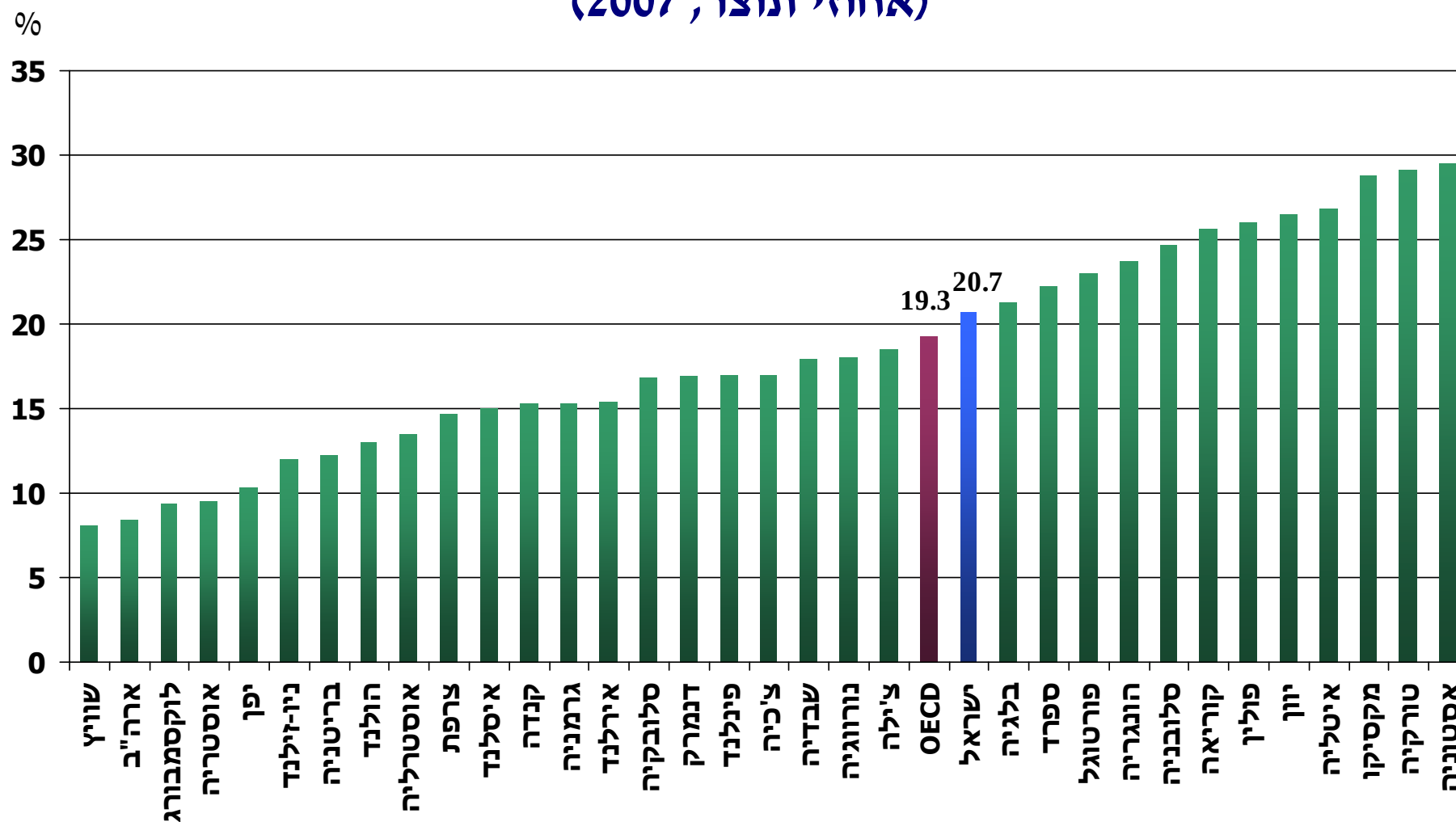
הטבות המס בעלות העלות הגבוהה ביותר

(מיליארדי ₪, 2014)

הערכות להיקף הכלכלה הבלתי-מדווחת

(אחוזי תוצר, 2007)

מקור: Shadow Economy Estimate World Bank
ה-OECD מחושב כממוצע פשוט

הדרכים להגדלת תקבולי המיסים

1. צמצום פטורים והטבות מס על בסיס בחינה מחודשת של ההטבות הקיימות.

2. צמצום הכלכלה הבלתי-מדווחת:

- הגדרה בחקיקה של עבירות מס חמורות כעבירת מקור על פי חוק איסור הלבנת הון- תאפשר העברת מידע בין הרשות לאיסור הלבנת הון ורשות המיסים, והחמרת הענישה על עברות מס.
- שיתוף פעולה בין כלל גופי האכיפה והעברת מידע מודיעיני ומקצועי ייעל את האכיפה כנגד עברייני המס.
- צמצום השימוש במזומן ובהסבת צ'קים (ועדת לוקר).

עליה בהיקף תקבולי המס מהכלכלה הבלתי מדווחת, כמו גם צמצום מתן הפטורים והטבות המס, יקטינו את הצורך בהעלאת שיעור המס לכלל האוכלוסייה.

אתגרי המשק - סיכום

- **עידוד צמיחה מכלילה המשלבת אוכלוסיות בעלות שיעור השתתפות נמוך, תוך עליה בהון האנושי ובכושר ההשתכרות שלהן ועלייה בפריון**
- **גיבוש תכנית אסטרטגית ממוקדת שתכלול:**
 - שילוב אוכלוסיות בתעסוקה (חרדים, ערבים, מבוגרים)
 - טיפול בהעלאת הון אנושי
 - טיפול בגורמים לצמיחה איטית של הפריון (תשתיות, סביבה עסקית, תחרותיות)
 - הערכות מערכות השירותים הציבוריים (בריאות, סיעוד...)
 - צמצום הכלכלה הבלתי-מדווחת באמצעות שיתוף פעולה בין כלל הגופים

תודה